

ГЕОГРАФІЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ПРИКОРДОННИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В ЄВРОПІ

В статті розглянуті аспекти прикордонних суперечностей між європейськими країнами, їх поширення та особливості. Також розглядається ріст кордонів та транскордонного співробітництва і його значення у Європі. Також висвітлені причини і фактори істотних міждержавних прикордонних суперечностей. Спираючись на вищепераховані особливості були визначені зони конфліктів у прикордонних районах.

Ключові слова: міждержавні прикордонні суперечності, європейські країни, кордони зон прикордонних суперечностей.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Події останніх двох десятиліть на зламі тисячоліть внесли кардинальні зміни у міждержавні відносини країн європейського континенту. Вони пов'язані із розпадом трьох багатонаціональних федерацій СРСР, СФРЮ і ЧСФР, об'єднанням Німеччини, що призвело до утворення нових незалежних держав із новими кордонами. На цій основі склалася непередбачувана ситуація, яка могла б призвести до претензій, суперечок та конфліктів щодо проходження кордонів між новоствореними європейськими країнами. Однак завдяки міжнародному законодавству, зокрема Заключному акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. щодо непорушності кордонів в Європі, а також бажанню країн вирішити питання кордонів мирним шляхом вдалося уникнути багатьох міждержавних прикордонних суперечностей.

Поряд із такими процесами як встановлення кордонів, відбувалася посилена інтеграція між країнами Західної Європи, яка передбачала в кінцевому результаті створення політичного союзу держав континенту, що все більше покращувало відносини між країнами, а міждержавні кордони перестали виконувати свої звичні функції. Вплив інтеграційних процесів на зміну функцій кордонів, а таким чином і на вирішення міждержавних прикордонних суперечностей (ПС) є одним із актуальних завдань лімологічної геоконфліктології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням встановлення кордонів та інтеграційних процесів в Європі займаються низка науковців у різних сферах. З політико-географічної точки зору глибокий аналіз впливу інтеграції на функції кордонів був проведений В.О. Колосовим та його однодумцями Дж.О'Луглін [21], Р.Ф. Туровським [7] та ін. Найбільше публікацій присвячено тематиці етнополітичних конфліктів – праці А.Г. Здравомислова [3], Є.А. Нарочинської [9], Е. Дж. Хобсбаума [14] та ін., та розвитку транскордонного співробітництва – роботи Н. Мікули [8], Р. Ратті [24], К.Содюп [25], І.Студеннікова

[11] та ін. В.Н. Андрєєв [1], Л.М. Карапетян [5] та ін. досліджували політичні та міжнародно-правові аспекти встановлення кордонів.

Однак у цих дослідженнях не проаналізовано з географічної точки зору суперечності між державами Європи стосовно прикордонних територій та акваторій, а також їх вплив на функції кордонів та безпосередньо на конфліктогенний потенціал європейського континенту. Тому, **метою** статті є дослідити географічні аспекти поширення прикордонних суперечностей між країнами Європи. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати основні фактори, які впливають на виникнення та вирішення прикордонних суперечностей між державами європейського континенту;

- прослідкувати зміну функцій міждержавних кордонів, які безпосередньо виражаються у відносинах між країнами регіону;

- виділити зони поширення прикордонних суперечностей та дослідити їх характерні особливості.

Виклад основного матеріалу. На рубежі тисячоліть в Європі склалася особлива ситуація в сфері міждержавних і регіональних відносин, яка обумовлюється такими процесами:

- розпадом федерацій та утворенням невеликих незалежних держав, що призвело до ускладнення процесу міждержавного розмежування;

- незавершеністю міжнародно-правового оформлення державних кордонів та негативним відношенням багатьох сусідніх держав до договірно-правового оформлення своїх державних кордонів;

- постановкою під сумнів принципу непорушності державних кордонів як основи підтримання стабільності в Європі;

- загостренням відчуття національної самобутності та активізацією ідей самовизначення чи об'єднання народів;

- спалахами етнічних воєн та конфліктів;

- застосуванням військової сили для змі-

ни державних кордонів.

Так як європейський континент, на думку багатьох науковців є найменш конфліктним регіоном у світі, то ситуація потребує негайного вирішення і цьому сприяють різні фактори.

На території Європи кордони із функціями, які вони виконують на сучасний момент, з'явилися раніше ніж на інших континентах. Однак їх формування відбувалося шляхом постійних воєн та конфліктів. Найбільш гостро складалася ситуація щодо встановлення кордонів на Балканському півострові, між Францією та Німеччиною (землі Ельзасу та Лотарингії, вугільний басейн Руру), велася боротьба за володіння прикордонними територіями, які мали вихід до морів – Північного, Балтійського, Середземного, Чорного. Лише у минулому столітті мирні договори після закінчення Першої та Другої світових воєн встановили кордони в Європі. Такі тенденції були закріплені принципами непорушності кордонів та мирного вирішення суперечок, що були проголошені на початку ХХ ст. міжнародно-правовими документами. Юридично принцип непорушності кордонів в Європі був закріплений Заключним актом країн учасниць НБСЄ (ОБСЄ) у 1975 р. Цей документ на майбутнє захистив Європу від збройного вирішення прикордонних суперечок та конфліктів [5].

Іншим фактором стала активізація у другій половині ХХ ст. країн Європи з питань міждержавного співробітництва у різних сферах. Це призвело до створення інтеграційних об'єднань, завданнями яких були зменшення економічних перешкод у торгівлі, вільному русі людей, товарів, транспортних засобів через кордони тощо. Усі ці прагнення передбачали кардинальну зміну функцій міждержавних кордонів – вони ставали не зоною бар'єрів та перешкод, а зоною контактів між країнами Європи.

Географи виділяють значну кількість функцій, які виконують кордони. Основними із них вважаються бар'єрна, контактна і фільтруюча. Водночас кордони мають дуже важливий вплив на політичні та економічні контролюючу, відбиваючу, регулюючу, відокремлюючу та співставну функції. Таким чином, функціональна складова є неодмінним елементом характеристики кордону. Те як функціонує кордон, позначається на розвитку прикордонних просторів. І навпаки, наявність суперечок щодо проходження лінії кордону чи приналежності прикордонних просторів говорить про не існування кордону як такого [21].

Між країнами Європи розвинуті найбільш

тісні відносини, які базуються на принципах існування різноманітних інтеграційних об'єднань, як наприклад Європейський Союз, НАТО. Згідно типізації кордонів В.О.Колосова, в основу якої покладено функції, які виконують кордони країн, між країнами Західної Європи існують напівпроникні та інтеграційні кордони. В певних прикордонних районах країн регіону, де інтеграційні процеси розвиваються у різних сферах міжнародного співробітництва, створюється особливий тип режимних відносин. В Європейському Союзі на основі інтенсифікації транскордонних зв'язків такі форми транскордонного співробітництва як транскордонні регіони та єврорегіони. Вони характеризуються, по-перше, адміністративною та соціально-економічною цілісністю одиниць, які входять до їх складу, по друге, спільністю і взаємодоповнюваністю основних соціально-економічних проблем, які вирішуються спільними зусиллями [11]. Проте наявність транскордонного регіону не робить кордон формальним, а лише певним чином змінює режим державного кордону з метою взаємовигідного співробітництва сторін в інтересах зміцнення стабільності договірних кордонів. Отже, вплив інтеграційних процесів та транскордонного співробітництва на вирішеність прикордонних суперечок між європейськими країнами є беззаперечним. Про це свідчить, зокрема, факт врегулювання прикордонних претензій Португалії до Іспанії щодо приналежності прикордонних територій поблизу м. Олівенца. В 2008 р. Олівенца та інші сусідні іспанські й португальські міста домовилися створити тут єврорегіон [18].

Важливо зазначити, що транскордонне співробітництво розвивається не лише в межах територій держав-членів Європейського Союзу. На кордонах із сусідами ЄС створено також велика кількість транскордонних утворень. Такі тенденції є дуже позитивними для країн, які не входять до ЄС, не лише з економічної точки зору, а й з політичної. Наприклад, прикордонні території між Росією та Фінляндією в минулому були предметом прикордонних суперечностей між обома країнами. Однак тут було створено єврорегіон "Карелія", завдяки чому країнам вдалося припинити такі суперечності. Схожа ситуація склалася із Калінінградською областю Російської Федерації [8].

Країни Європи, які не входять до європейських інтеграційних об'єднань, але бажають до них приєднатися, повинні виконати певні критерії вступу, одним з яких є чітко встановлені

згідно міжнародного законодавства кордони зі своїми сусідами. Країна-претендент на членство в ЄС та НАТО зобов'язана вирішити всі суперечливі моменти, пов'язані з кордонами, у тому числі й міждержавні прикордонні суперечності. Наприклад, бажанню Хорватії вступити до європейських інтеграційних угруповань перешкоджає невирішеність питання щодо проходження спільних із Словенією кордонів у Піранській затоці, а також спірні прикордонні території на лівому березі р. Драгонья [19]. Іншим прикладом невирішеності прикордонної суперечки, яка впливає на приєднання до Європейського Союзу, є питання приналежності о. Іміа (Кардак) і розмежування акваторій в Егейському морі між Грецією та Туреччиною [16].

З іншого боку, існують ситуації у європейських прикордонних просторах, коли чіткого розмежування кордону не існує, однак країни не бачать приводу для колізій з цього питання. Зокрема, оз. Констанца розташоване на стику кордонів Швейцарії, Австрії та Німеччини. Між сусідніми країнами не підписано жодної спільної угоди щодо розмежування його вод. Швейцарія вважає, що кордон проходить по серединній лінії озера. На думку австрійської влади, озеро перебуває у спільному володінні держав, які мають до нього вихід. У Німеччині немає чітко визначеної думки з цього питання. Однак, держави-сусіди ніколи не висували це питання на міждержавний рівень та не мають претензій одна до одної. Під час проходження суден чи риболовстві сторони дотримуються спеціальних договорів [22]. Схожа ситуація існує між ФРН та Нідерландами щодо розмежування затоки Долларт у Північному морі [17].

Прикордонні суперечності між країнами Європи щодо питань розмежування морських акваторій ускладнюються ресурсним фактором. Прикладом такого роду є суперечка щодо приналежності о. Роколл в Атлантичному океані. Претензії щодо власності на острів висувають Великобританія, Данія (Фарерські о-ви), Ірландія та Ісландія [12]. Останніми роками вдалося досягти компромісу Росії та Норвегії щодо розмежування прикордонних водних просторів у межах Договірної зони Шпіцберген [15].

Таким чином, під впливом різних сприятливих факторів на європейському континенті поширеним видом є латентні прикордонні суперечності, які не вносять напруженості у міждержавні відносини, а їх вирішення відбуває-

ться лише мирним шляхом. Проте цей вид суперечностей поширюється на території субрегіону Західної Європи. У Центральній та Східній Європі, де нещодавно виникли нові незалежні держави, ситуація дещо відрізняється. Тут поширеним видом є потенційні міждержавні прикордонні суперечності, які загострюють відносини між державами субрегіону. Нами була зроблена спроба об'єднати їх у зони прикордонних суперечностей за типовими ознаками, видами та особливостями.

Балканська зона прикордонних суперечностей об'єднує ареали претензій та суперечок, які виникли між країнами колишньої Югославії. Причиною міждержавних прикордонних суперечностей у цьому субрегіоні є формування кордонів на основі рішень Берлінського конгресу 1878 р., післявоєнних договорів Першої та Другої світових воєн та складний процес розпаду Югославії [4]. Спільна особливість усіх прикордонних суперечностей – вагомий вплив етнічного чинника, що проявляється у проживанні великих етнічних меншин у колишніх республіках. Найгостріше проявляються відчуття національної самобутності у албанців, що базуються на геополітичній доктрині "Великої Албанії" – ідея возз'єднання територій, на яких албанський етнос переважає над державоутворюючим [2]. Згідно цієї доктрини, до сучасної Албанії повинні бути приєднані південне прикордоння Сербії, що включає Пршевську долину та Косово, південні райони Чорногорії та північно-західні райони Республіки Македонія. На основі таких ідей було здійснено у 2009 р. відокремлення Косово як незалежної держави від Сербії. Усі сусідні держави (Албанія, Македонія та Чорногорія), окрім Сербії, визнали її незалежність [20]. Тому в майбутньому можуть виникнути нові прикордонні суперечності між Сербією та Косово.

Таким чином, між балканськими країнами тривають міждержавні прикордонні суперечності під впливом складного переплетення історичного та етнічного факторів. Важливе значення для держав субрегіону має вихід до моря, а саме Словенії та Боснії і Герцеговини. Поширеними є суперечності щодо встановлення кордонів по річках (табл. 1).

Схожою до балканської за особливостями міждержавних прикордонних суперечностей є східноєвропейська зона ПС. Подібність проявляється у наслідках розпаду Радянського Союзу для країн субрегіону. Адміністративні кордони між союзними республіками були не

демаркованими. Тому після розпаду СРСР, виникла необхідність надати цим кордонам міжнародно-правового статусу. Хоча між країнами було підписано ряд договорів стосовно встановлення кордонів, однак виникло декілька міждержавних прикордонних суперечностей. Зокрема, суперечка між Естонією та Росією щодо прикордонних територій східного узбережжя Нарви та між Латвією та Російською Федерацією щодо Питаловського та Палкін-

ського районів Псковської області, що входили до складу Латвії у період із 1920 до 1944 р. були вирішені на офіційному рівні завдяки вступу країн Балтії до європейських інтеграційних структур. З цієї ж причини претензії, що виникли між Латвією та Литвою щодо проведення морського кордону, у зв'язку із виявленими поблизу кордону запасами нафти, також втратили свою актуальність [10].

Таблиця 1

Міждержавні прикордонні суперечності в балканській зоні прикордонних суперечностей

Країни	Предмет міждержавних прикордонних суперечностей	Позиції та аргументи сторін
Хорватія – Словенія	Піранська затока, вихід Словенії до моря	Словенія заперечує позицію Хорватії щодо розмежування затоки по серединній лінії. Оскільки немає чіткого розмежування, виникає проблема виходу Словенії до міжнародних вод. Словенська сторона просить у хорватської виділити коридор у межах її територіальних вод для такого доступу і тому заперечує стосовно меж хорватської виключної економічної зони в Адриатичному морі.
	Права сторона р. Дрегонья	Після Другої світової війни ріка змінила своє русло. Сторони домовилися про тимчасове врегулювання ситуації
	Військовий комплекс поблизу гірської області Свети Гера	Після розпаду Югославії тут ще досі перебуває словенський армійський персонал
Боснія і Герцеговина (БіГ) – Хорватія	Ділянка міждержавного кордону по р. Уна між хорватським м. Хорватська Костайніца (північна сторона) та боснійським м. Босанска Костайніца (південна сторона)	Острів, який розміщений у межах цієї ділянки контролюється Хорватією, однак на нього висуває претензії Боснія і Герцеговина.
	Вихід Боснії і Герцеговини до моря	Нещодавно Хорватія вирішила побудувати міст, щоб з'єднати п-ів Пелешацо із своєю материковою частиною. Але БіГ заперечувала, посилаючись на те, що цей міст закряє її шлях до міжнародних вод (хоча хорватська територія та територіальні води повністю оточують боснійсько-герцеговинські території) та запропонувала, щоб міст був вище 55 м для вільного проходу суден усіх видів. Переговори усе ще ведуться.
Хорватія – Сербія	о. Шаренград та о. Вуковар на р. Дунай	Після розпаду Югославії острови, що належали в минулому Хорватії, залишилися під окупацією сербських військ, яка з 2004 р. замінена на поліцейський контроль. Офіційна позиція Сербії – острови розміщені ближче до східної (сербської) сторони Дунаю. Хорватія заперечує, спираючись на рішення Бадінтерського арбітражного комітету (1991 р.), згідно з яким внутрішні кордони югославських республік стали міжнародними. У 2009 р. було досягнуто згоду між конфліктуючими сторонами щодо відкриття острова для рекреаційних цілей.
Хорватія – Чорногорія	П-ів Превлака при вході в зат. Котор	В кінці 2002 р. країни прийняли рішення про тимчасове врегулювання суперечки на користь Хорватії, дозволивши вивести контролюючі війська Місії ООН. Хорватія і Чорногорія домовилися врегулювати суперечність у Міжнародному Суді в Гаазі. Питання поки що невирішене.
Сербія – Боснія і Герцеговина	Анклав Боснії і Герцеговини в Сербії с. Заставці Ділянка кордону по р. Дрина	На сьогодні сторони узгодили делімітацію третини міждержавного кордону. Суперечності виникають з приводу функціонування анклаву

*Складено за : [18], [19], [26].

Також прикордонні суперечності виникли між Російською Федерацією та Україною з приводу розмежування Азовського моря та Керченської протоки. Російсько-українські суперечності ускладнюються геополітичними прагненнями РФ зберегти військово-стратегічне та воєнно-політичне панування над терито-

рією колишнього СРСР.

До сьогодні не встановлено кордону між Молдовою та Україною на придністровській ділянці. Проблема виникла із проголошенням незалежності Придністровською Республікою Молдови [9].

Також Україна змушена врегулювати пи-

тання демаркації кордону із Білоруссю та підписати відповідні договори із Польщею у зв'язку зі зміною русла р. Західний Буг і Румунією у зв'язку із зміною русла р. Тиса, адже Україна втрачає прикордонні території.

Прикордонну стабільність порушують претензії Румунії на українські придунайські території, зокрема о. Майкан. Вагомий вплив на вирішення ситуації в східноєвропейській зоні ПС має політичний фактор. Зокрема, вступ Румунії до ЄС та НАТО повинен був зняти усі зазіхання на території держав-сусідів.

Переpletення різноманітних факторів вплинуло на існування декількох прикордонних суперечностей у морських просторах країн Європи, які ми об'єднали у середземноморську зону прикордонних суперечностей. Одними із основних причин тривалих конфліктів між країнами в цій зоні є прийнята Конвенція ООН щодо морського права 1982 р. та історичне минуле середземноморських країн. Звичайно, що у цій зоні поширеними є морський та острівний види прикордонних суперечностей. Колоніальне походження мають претензії Марокко на іспанські володіння міста Сеута і Мелілья, о-ви Пенон-де-Альхусемас, Пенон-де-Велес-де-ла-Гомера и Чафаринас [18]; Іспанії на Гібралтар.

Питання розмежування прикордонних акваторій, які можуть мати економічне значення, є важливим для середземноморських держав. У розбіжностях щодо проходження морських міждержавних кордонів Лівії, Мальти та Італії важливу роль відіграє ресурсний фактор. Питання розмежування цих акваторій було вирішено Міжнародним Судом у 1985 р., проте не повністю. Рішення МС стосувалося лише суміжних мальтійсько-лівійських акваторій та не було встановлено найбільш суперечливих середніх ліній на сході і на заході. Тому у листопаді 2011 р. Мальта запропонувала врегулювати питання комерційного використання континентального шельфу, в якому розвідано

запаси нафти [23]. В іншому випадку у 1996 р. питання розмежування прикордонних акваторій в Егейському морі призвело до прикордонного конфлікту між Грецією та Туреччиною. Хоча застосування зброї було припинено, суперечка до сьогодні лишається не вирішеною [16].

Таким чином, прикордонні суперечності у Середземному морі тривають у різних формах і видах: суперечки, які спричинені, в основному, історичним минулим та міжнародно-правовим законодавством не усі країни намагаються розв'язати мирним шляхом.

Висновки. Отже, в Європі як і на інших континентах світу є не вирішеними міждержавні прикордонні суперечності. Їх характерною особливістю, зокрема в Західній Європі, є латентність, причиною якої є інтеграційні процеси, регіональне та транскордонне співробітництво. Такі процеси позначились на зміні функцій міждержавних кордонів. В Центральній та Східній Європі, де в кінці ХХ ст. були утворені нові незалежні держави з новими кордонами, прикордонні суперечності мають потенційний характер, оскільки домінуючими факторами, що впливають на їх невирішеність є етнічний та політичний. На основі таких характерних особливостей нами виділено балканську, східноєвропейську та середземноморську зони прикордонних суперечностей. У кожній із цих зон є найбільш поширеним певний вид прикордонних суперечностей, а саме у балканській – історико-культурний та топографічний тип територіального виду прикордонних суперечностей, у східноєвропейській – функціональний та річковий, а у середземноморській – морський та колоніальний види прикордонних суперечностей. В подальших дослідженнях доцільно детальніше проаналізувати геопросторове поширення міждержавних прикордонних суперечностей у Європейському регіоні.

Література:

1. Андреев В. Н. Конфликтология: искусство спора, ведения переговоров, решения конфликтов / В. Н. Андреев. – М.: Народное образование, 1995. – 127 с.
2. Задохин А. Истоки албанского национализма / А. Задохин //Обозреватель. – 2001. – №4. – С. 32– 36
3. Здравомыслов А. Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве / А. Г.Здравомыслов. – М. : Аспект-Пресс, 1999. – 286 с.
4. Ильин М. В. Война в Югославии: от жертвоприношения Сербии к самоубийству Запада? / М. В. Ильин // Полис. – 1999. – № 2. – С. 46– 49
5. Карапетян Л. М. Государственно-национальные конфликты и политико-правовые основы их разрешения / Л. М. Карапетян //Социально-политический журнал. – 1996. – № 6. – С. 72–86.
6. Клименко З. Албанский экстремизм в Македонии / З. Клименко // Обозреватель. – 2002. – № 9. – С. 34– 38
7. Колосов В. А. Современные государственные границы: новые функции в условиях интеграции и приграничное сотрудничество / В. А. Колосов, Р. Ф. Туровский // Известия РАН. – Серия географическая. – 1998. – № 1. – С. 42–

8. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
9. Нарочинская Е. А. Этнонациональные конфликты и их разрешение: политические теории и опыт Запада / Е. А. Нарочинская. – М.: Народное образование, 2000. – 184 с.
10. Оффе К. Этнополитика в восточноевропейском переходном процессе / К. Оффе // Полис. – 1996. – № 2. – С. 27–46.
11. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. Студенніков // Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / Київ. центр Ін-ту Схід-Захід; за ред. С.Максименка. – К.: Логос, 2000. – С. 138–167.
12. Трухачев В. Роколл: скала раздора в атлантике / В. Трухачев [електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.pravda.ru/world/europe/19-11-2011/1097949-rockall-0/>
13. Тэвдой Бурмули А. Этнические регионы Западной Европы как особые политические общности / А. Тэвдой Бурмули // Вестн. Московской шк. полит. исследований. – 2001. – №1 (16) – С. 48–52
14. Хобсбаум. Э.Дж. Принцип этнической принадлежности и национализм в современной Европе / Э. Дж. Хобсбаум // Нации и национализм. – М.: 2002. – 116 с.
15. Arbutina Z. Border disputes still simmer in parts of Europe / Z. Arbutina [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dw-world.de/popups/popup_lupe/0,,15147169_ind_2,00.html
16. Başlar K. Two facets of the Aegean Sea dispute: 'de lege lata' and 'de lege ferenda' / K. Başlar [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.turkishweekly.net/pdf/aegean_sea.pdf
17. Dollart [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Dollart>
18. Disputes international [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2070.html>
19. Foreign relations of croatia [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/foreign_relations_of_croatia
20. Foreign relations of Kosovo [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Kosovo
21. Kolossov V. New borders for new world orders / V. Kolossov, J. O'Loughlin // GeoJournal. – 1998. – Vol. 44. – No 3. – P. 259–273.
22. Lake constance [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/lake_constance
23. Malta [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.shabablibya.org/category/news/november-2011/week-commencing-november-28>
24. Ratti R. Borders and Regions in a Changing Europe – a Theoretical Framework // Regional Contact. – 1995. – No 10. – P. 33.
25. Sodupe K. The European Union and Inter-regional Cooperation // Regional & Federal Studies. – 1999. – Vol.9. – №1. – p.58–81.
26. Whyte B. Questions about enclaves of Serbia and Montenegro / B. Whyte [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.gmane.org/gmane.culture.discuss.boundary-point>

Резюме:

Стацук Юлія. ГЕОГРАФИЯ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРИГРАНИЧНЫХ КОНФЛИКТОВ В ЕВРОПЕ.

В статье рассмотрены аспекты пограничных конфликтов между европейскими странами, их распространение и особенности. Рассматривается также рост границ и трансграничного сотрудничества и их значение в Европе. Также высветлены причины и факторов существенных межгосударственных пограничных конфликтов. Опираясь на вышеуказанные особенности были определены зоны конфликтов в пограничных областях.

Ключевые слова: межгосударственные пограничные конфликты, европейские страны, границы зон пограничных конфликтов.

Resume:

Stashchuk Y. V. GEOGRAPHY OF THE INTERSTATE BORDER CONFLICT IN EUROPE.

Geography aspects of the border conflicts between European countries, their enlargement and particular features are determined in the article. The article deals also with the growth of the border and transborder cooperation and their significance in Europe. Ultimate causes and factors of the interstate border conflict sensitive are examined here. Zones of the border conflicts as to the frontiers and borderlands among the states of the area have been determined here in reliance upon the aforementioned features.

Key words: interstate border conflicts, European countries, borders, zone of the border conflicts.